

WARMIŃSKO-MAZURSKI
URZĄD WOJEWÓDZKI
W OLSZTYNIE

Wydział Polityki Społecznej
PS-X.9452.33.2023

**RAPORT DOTYCZĄCY MONITORINGU
ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE
W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM
za 2023 rok**

Zatwierdzam

**Z up. WOJEWODY
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO**

Anna Słowińska
DYREKTOR
Wydziału Polityki Społecznej

27 grudnia 2023 r.

Spis treści

WPROWADZENIE	3
DIAGNOZA.....	4
MONITORING ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE w 2023 r. W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO- MAZURSKIM.....	13
EWALUACJA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE	20
REKOMENDACJE.....	23
SPIS SKRÓTÓW	26

WPROWADZENIE

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki społecznej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie zjawiskom aspołecznym, w tym m.in. przemocy domowej.

Zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej realizowane są przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego oraz powiatowego na zasadach określonych w ustawie z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.) oraz w ustawach: z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.) i z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 165 ze zm.).

Do zadań wojewody, określonych w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej należy m.in. monitorowanie zjawiska przemocy domowej oraz monitorowanie realizacji zadań zawartych w Rządowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej, wcześniej Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także nadzór nad realizacją zadań z tego zakresu wykonywanych przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki. Zgodnie z zapisem zawartym w pkt. 1.1.3. „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023”, ustanowionym Uchwałą Nr 248 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. (M.P. 2022 poz. 1259), do zadań wojewody należy opracowanie raportu dotyczącego monitoringu (diagnoza i ewaluacja) zjawiska przemocy na terenie województwa.

Należy zaznaczyć, że 22 czerwca 2023 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535), która wprowadziła wiele istotnych zmian w dotychczas obowiązującym systemie przeciwdziałania przemocy. Jedną z podstawowych zmian było zmodyfikowanie samego pojęcia „przemoc w rodzinie” i zastąpienie go terminem „przemoc domowa”. Dlatego też w niniejszym opracowaniu funkcjonować będą dwa terminy „przemoc w rodzinie” i „przemoc domowa”. Ponadto, dotychczas obowiązująca nazwa „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” na mocy ww. ustawy została zmieniona na „Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej”, przy czym w roku 2023 obowiązywał „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023” i to on był podstawą do opracowania raportu.

Niniejszy raport został sporządzony w oparciu o analizę danych statystycznych pochodzących ze sprawozdań za rok 2022 składanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej szczebla gminnego oraz powiatowego za pomocą Centralnej Aplikacji Statystycznej oraz danych za rok 2023 zebranych w wyniku nadzoru prowadzonego przez służby Wojewody Warmińsko-Mazurskiego.

DIAGNOZA

I. Realizacja, przez samorzady szczebla gminnego i powiatowego z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w oparciu o dane ze „Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, sporządzonego w 2023 r.

Cel 1: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej zależne jest od poziomu wiedzy oraz świadomości społecznej. W tym celu, zgodnie z obowiązującym „Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, gminy i powiaty przeprowadzają diagnozę problemu przemocy w rodzinie oraz podejmują działania profilaktyczne w środowiskach zagrożonych przemocą w rodzinie, a także całych społecznościach lokalnych.

W 2022 r. w województwie warmińsko-mazurskim zostały opracowane 54 lokalne diagnozy zjawiska przemocy.

Podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy realizowane jest w sposób ciągły m.in. poprzez kampanie społeczne. W omawianym okresie sprawozdawczym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego przeprowadzono 92 kampanie społeczne.

Ponadto organy samorządu terytorialnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi, kościołami oraz związkami wyznaniowymi zrealizowały łącznie 67 działań, w wyniku których udzielono 5.526 osobom informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Niezmiernie ważna jest dostępność oraz jakość działań profilaktycznych realizowanych w formie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małych dzieci w ciąży. W 2022 r. ww. działania w województwie warmińsko-mazurskim prowadziło 41 placówek, z których wsparcia skorzystało 3.116 osób.

Reasumując, działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy powinny znajdować odzwierciedlenie w lokalnych programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przeciwdziałania przemocy w rodzinie, aktualnie programach przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej, tworzonych zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. W 2022 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego program

przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie miały opracowane i realizowały wszystkie samorządy, tj. 116 gmin i 21 powiatów.

Cel 2: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Przeciwdziałanie przemocy domowej nie może opierać się na działalności jednego podmiotu, ponieważ żadna instytucja czy organizacja nie ma wystarczających kompetencji i środków finansowych, aby samodzielnie rozwiązać problemy pojawiające się w sytuacji zaistnienia przemocy w rodzinie. Ponadto, niezmiernie istotna jest dostępność każdego obywatela do pomocy w celu zapobiegania oraz zatrzymania przemocy. Dlatego każda gmina posiada własny zespół interdyscyplinarny, który integruje i koordynuje działania podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. W sytuacjach kryzysowych tworzy grupy diagnostyczno-pomocowe, wcześniej grupy robocze, które pracują z rodzinami objętymi procedurą „Niebieskie Karty”.

W 2022 r. zespoły interdyscyplinarne funkcjonowały we wszystkich 116 gminach województwa warmińsko-mazurskiego. Łącznie odbyły 693 posiedzenia. W 2022 r. funkcjonowało ponadto 3.506 grup roboczych utworzonych przez zespoły interdyscyplinarne w związku ze wszczętą procedurą „Niebieskie Karty”. Członkowie grup roboczych spotkali się na 10.519 posiedzeniach.

W celu zapewnienia efektywnej ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej niezbędne jest stworzenie sieci z adekwatną do potrzeb danej społeczności ofertą placówek wspierających i udzielających pomocy. W 2022 r. na terenie województwa utworzony został kolejny Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży, działający przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Gołdapi. Upowszechnianie wiedzy o możliwościach i formach pomocy, realizowane jest poprzez dystrybucję materiałów informacyjnych, których w 2022 r. opracowano 324. Ponadto, w regionie opracowano oraz realizowano indywidualne i grupowe zajęcia edukacyjne kierowane do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w szczególności w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie. W 2022 r. w zajęciach indywidualnych wzięło udział 970 osób, w grupowych 200.

W celu optymalnej i efektywnej realizacji ww. zadań zalecana jest przez wojewodę interdyscyplinarna współpraca pomiędzy wszystkimi jednostkami i organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. W roku 2022 w województwie warmińsko-mazurskim, w ramach współpracy, zlecono i wspólnie zrealizowano 26 projektów.

Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, jak już wyżej wspomniano, odbywa się przede wszystkim w ramach działań określonych procedurą „Niebieskie Karty”, której tryb reguluje rozporządzenie Rady Ministrów.

Z analizy danych zebranych przez służby Wojewody Warmińsko-Mazurskiego za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej wynika, że w 2022 r. w województwie wszczęto, poprzez wypełnienie formularzy „Niebieska Karta – A”, 2.687 procedur „Niebieskie Karty”. Wypełniono ponadto 410 formularzy „Niebieska Karta – A”, dokumentujących kolejne zdarzenia wystąpienia przemocy w rodzinie. W 2022 r., tak jak w latach ubiegłych, najwięcej formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnili przedstawiciele Policji – 81%, najmniej przedstawiciele ochrony zdrowia – 0,4%.

W okresie sprawozdawczym, wśród wszystkich wszczętych procedur, 383 wypełnionych „Niebieskich Kart – A” dotyczyło osób niepełnoletnich (do 18 r. ż), wobec których istniało podejrzenie, że doświadczają przemocy. Wypełniono również 41 formularzy „Niebieska Karta – A” dokumentujących kolejne zdarzenie stosowania przemocy wobec osoby niepełnoletniej.

Liczba wypełnionych formularzy „Niebieskie Karty – A” w 2022 r.

		Liczba WSZYSTKICH Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2022 r. do 31.12.2022 r.	Liczba Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2022 r. do 31.12.2022 r. WSZCZYNAJĄCYCH procedurę "Niebieskie Karty"	Liczba WSZYSTKICH Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2022 r. do 31.12.2022 r. w których osobą wobec której istniało podejrzenie, że doświadczają przemocy była osoba niepełnoletnia (do 18 r. ż.)	Liczba Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2022 r. do 31.12.2022 r. WSZCZYNAJĄCYCH procedurę "Niebieskie Karty" w których osobą wobec której istniało podejrzenie, że doświadczają przemocy była osoba niepełnoletnia (do 18 r. ż.)
		1	2	3	4
Ogółem	1	3.097	2.687	424	383
w tym wypełnione przez przedstawicieli Policji	2	2.529	2.152	173	146
w tym wypełnione przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej(jops)	3	409	380	137	125

w tym wypełnione przez przedstawicieli komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (gkrpa)	4	25	25	9	11
w tym wypełnione przez przedstawicieli oświaty	5	122	118	101	97
w tym wypełnione przez przedstawicieli ochrony zdrowia	6	12	12	4	4

Źródło: Opracowanie własne

Dane dotyczące realizacji procedury „Niebieskie Karty” w 2022 r.

Liczba rodzin objętych działaniami w ramach procedury „Niebieskie Karty”	Ogółem		3.582
	w tym ze względu na problem przemocy psychicznej		2.885
	w tym ze względu na problem przemocy fizycznej		2.306
	w tym ze względu na problem przemocy seksualnej		77
Liczba osób w rodzinach objętych działaniami w ramach procedury „Niebieskie Karty”			11.060
Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie objętych działaniami w ramach procedury „Niebieskie Karty”	Ogółem		5.461
	w tym kobiety	ogółem	2 956
		w tym niepełnosprawne	225
		w tym starsze	607
	w tym mężczyźni	ogółem	593
		w tym niepełnosprawni	68
		w tym starsi	144
	w tym dzieci	ogółem	1 912
		w tym dziewczynki	951
		w tym chłopcy	961
		w tym niepełnosprawne	73

Źródło: Sprawozdanie z realizacji „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” za 2022 r.

Z poradnictwa realizowanego przez instytucje publiczne, zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim, skorzystało w 2022 r. łącznie 8.274 osób, w tym z poradnictwa:

- psychologicznego – 3.486 osób,
- pedagogicznego – 1.632 osoby,
- prawnego – 1.448 osób,
- medycznego – 454 osoby,
- socjalnego – 3.940 osób,
- zawodowego i rodzinnego – 1.086 osób.

Z porad świadczonych za pośrednictwem środków komunikowania się na odległość skorzystało 599 osób, w tym: 416 kobiet, 103 mężczyzn i 80 dzieci.

Osoby doznające przemocy domowej mają możliwość uczestnictwa w programach terapeutycznych i skorzystania z pomocy psychologicznej. W województwie warmińsko-mazurskim w 2022 r. opracowano i zrealizowano 13 programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w których udział wzięło 347 osób. W województwie funkcjonowały ponadto 3 grupy terapeutyczne oraz zostały utworzone 23 grupy wsparcia, w których uczestniczyło 255 osób. Prowadzona była także terapia indywidualna psychologiczna (terapeutyczna), w której uczestniczyło 431 osób. Pomoc świadczą również punkty konsultacyjne, których na terenie województwa w 2022 r. funkcjonowało 75. W 2022 r. z pomocy świadczonej w punktach skorzystało łącznie 2.330 osób, w tym 1.666 kobiet, 433 mężczyzn i 231 dzieci. Osobom doznającym przemocy domowej, na terenie naszego województwa, zapewniana jest pomoc również w ośrodkach interwencji kryzysowej, ośrodkach wsparcia, w tym w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla osób doznających przemocy domowej (przed nowelizacją ustawy - specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie).

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2022 r. funkcjonowały:

- 1 gminny ośrodek wsparcia, z pomocy ww. placówki nie skorzystała żadna osoba;
- 2 powiatowe ośrodki wsparcia, z pomocy których skorzystały łącznie 174 osoby, w tym: 76 kobiet, 5 mężczyzn i 93 dzieci;
- 5 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, dysponujących łącznie 100 miejscami całodobowymi. Z pomocy ww. placówek skorzystały łącznie 84 osoby, w tym: 31 kobiet, 1 mężczyzna i 52 dzieci;
- 13 ośrodków interwencji kryzysowej, w tym 12, które dysponowały łącznie 101 miejscami całodobowymi. Z pomocy świadczonej w ośrodkach skorzystały łącznie 143 osoby, w tym: 77 kobiet, 1 mężczyzna i 65 dzieci;
- 3 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, dysponujące łącznie 55 miejscami całodobowymi. Z pomocy ww. ośrodków skorzystało łącznie 391 osób,

w tym: 239 kobiet, 24 mężczyzn i 128 dzieci. Z miejsc całodobowych skorzystało łącznie 158 osób, w tym: 52 kobiety, 3 mężczyzn i 103 dzieci.

Mając na względzie powyższe, jednostki samorządu terytorialnego były zobowiązane do prowadzenia monitoringu sytuacji osób, które opuściły specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała. Z danych przekazanych przez samorządy wynika, że w 2022 r. monitoringiem objęto 151 osób, w tym: 57 kobiet, 3 mężczyzn i 91 dzieci.

W celu wzmocnienia ochrony osób doznających przemocy domowej funkcjonują przyjazne pokoje przesłuchań, wykorzystywane w postępowaniach karnych do przesłuchiwania dzieci i dorosłych w przyjaznych warunkach. W 2022 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 13 przyjaznych pokoi przesłuchań, w których przesłuchano ogółem 137 dzieci, w tym: 72 dziewczynki i 65 chłopców.

W związku z przemocą domową krzywdzonym dzieciom należy zapewnić bezpieczeństwo. W sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą, art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, regulował zasady odebrania dziecka z rodziny i umieszczenia go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W tym trybie, w 2022 r. zostało odebranych z rodzin ogółem 35 dzieci, w tym: 18 dziewczynek i 17 chłopców, które umieszczono:

- u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej – 6 dzieci,
- w rodzinie zastępczej – 11 dzieci,
- w placówce opiekuńczo-wychowawczej – 18 dzieci.

Należy pamiętać, że nadrzędnym celem działań podejmowanych w związku z rozpoznaniem przemocy domowej jest doprowadzenie do zaprzestania stosowania przemocy przez sprawców.

Z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie i uzasadnione przypuszczenie o zaprzestaniu dalszego jej stosowania oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy przewodniczący zespołów interdyscyplinarnych w 2022 r. zakończyli 2.155 procedur „Niebieskie Karty”. W tym samym okresie zakończyli także 405 procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na brak zasadności podejmowania działań.

Skuteczność pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy domowej uzależniona jest od wielu czynników, które w celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań należy zidentyfikować. W 2022 r. samorządy opracowały łącznie 21 raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Cel 3: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

W celu zwiększenia skuteczności oddziaływań na osoby stosujące przemoc domową, niezbędna jest wiedza na temat instytucji i organizacji, czy też innych podmiotów udzielających im pomocy, do których można kierować ww. osoby. Co roku dokonywany jest ich przegląd. W 2022 r. zaktualizowano na stronach internetowych 11 powiatów (starostw powiatowych) informatory zawierające bazy teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, wraz ze wskazaniem zakresu oddziaływań wobec sprawców przemocy w rodzinie (ogółem zaktualizowano 12 informatorów). W 2022 r. powiaty województwa warmińsko-mazurskiego przekazały aktualny informator w wersji elektronicznej ogółem 186 podmiotom właściwym miejscowo, tj.: 24 prezesom sądów rejonowych, 23 prokuratorom rejonowym, 24 komendantom powiatowych/miejskich Policji, 8 Komendantom jednostek Żandarmerii Wojskowej i 107 gminom. W okresie sprawozdawczym w 25 gminach umieszczano ww. informatory na własnych stronach internetowych dwa razy do roku, tj. do dnia 15 lutego i do dnia 15 sierpnia.

Reagowanie, w tym podejmowanie interwencji w rodzinie uwiękanej w przemoc odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, o której mowa w art. 9d ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Procedura, poprzez tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną ma ułatwiać osobom zaangażowanym rozpoznawanie i diagnozowanie występującej w rodzinach przemocy w celu jej zatrzymania i zapewnienia bezpieczeństwa osobom doznającym krzywdzenia ze strony najbliższych oraz usprawnianie udzielania pomocy przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym.

W 2022 r. w województwie warmińsko-mazurskim działaniami w ramach ww. procedury było objętych 3.582 rodzin.

W związku z realizacją procedury „Niebieskie Karty” w okresie sprawozdawczym członkowie zespołu interdyscyplinarnego/grup roboczych wypełnili:

- 2.663 formularze „Niebieska Karta – C”,
- 1.835 formularzy „Niebieska Karta – D”.

Zakończonych zostało 2.560 procedur „Niebieskie Karty”.

Informacje o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc były przekazywane organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości przez pracowników socjalnych z ośrodków pomocy społecznej – 94 razy, natomiast z powiatowego centrum pomocy rodzinie – 1.

W celu zwiększenia skuteczności oddziaływań na osoby stosujące przemoc w rodzinie są opracowywane i realizowane programy korekcyjno-edukacyjne dla ww. osób, które

są kluczowe dla zmiany postaw i zachowania sprawców, a w konsekwencji zatrzymania przemocy. Ustawowo zobowiązane do realizacji zadania w powyższym zakresie są powiaty.

W 2022 r. programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowało 17 na 21 powiatów, w tym 2 miasta grodzkie – miasta na prawach powiatu. Ogółem opracowano i zrealizowano 28 edycji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych. Do programów przystąpiło łącznie 357 osób, w tym 47 kobiet i 310 mężczyzn. Programy ukończyło 277 osób, w tym 36 kobiet i 241 mężczyzn.

Z analizy danych zebranych za 2022 r. wynika, że w 23 na 116 gmin (tj. około 1/5) nie zaproponowano żadnej osobie udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym w trakcie realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

W wyniku badania skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu ustalono, że do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie powróciło 28 osób, w tym 1 kobieta i 27 mężczyzn.

Na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2022 r. wydatkowano 319.643,80 zł, z czego z dotacji celowej z budżetu państwa 309.692,62 zł.

Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie – wydatki w 2022 r.

Wyszczególnienie wydatków	Wydatki ogółem	w tym z dotacji
Wynagrodzenie specjalistów prowadzących programy	310.078,35 zł	303.886,37 zł
Zakup materiałów biurowych i dydaktycznych	6.825,35 zł	5.325,35 zł
Szkolenia specjalistów	2.000,00 zł	0,00 zł
Zakup artykułów żywnościowych	480,90 zł	480,90 zł
Pozostałe wydatki	259,20 zł	0,00 zł
ŁĄCZNIE	319.643,80 zł	309.692,62 zł

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym ważnym elementem systemu umożliwiającym zwiększenie skuteczności oddziaływań na osoby stosujące przemoc w rodzinie są programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzające do zmiany wzorców zachowań. Do nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, co nastąpiło

22 czerwca 2023 r., powyższe zadanie wynikało z „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. W województwie warmińsko-mazurskim w 2022 r. ww. programy opracowały i realizowały 2 powiaty. Przystąpiło do nich ogółem 18 osób, w tym 7 kobiet i 11 mężczyzn. Programy ukończyło 17 osób, w tym 7 kobiet i 10 mężczyzn.

W 2022 r. na realizację programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie wydatkowano kwotę 16.200,00 zł, w całości z dotacji celowej z budżetu państwa.

Programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie - wydatki w 2022 r.

Wyszczególnienie wydatków	Wydatki ogółem	w tym z dotacji
Wynagrodzenie specjalistów prowadzących programy	15.900,00 zł	15.900,00 zł
Zakup materiałów biurowych i dydaktycznych	246,00 zł	246,00 zł
Zakup artykułów żywnościowych	54,00 zł	54,00 zł
ŁĄCZNIE	16 200,00 zł	16 200,00 zł

Źródło: Opracowanie własne

Cel 4: Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Zwiększanie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej zależne jest bezpośrednio od kompetencji przedstawicieli służb i instytucji zaangażowanych w proces. Podnoszenie kompetencji powinno odbywać się po wyznaczeniu kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.

W tym celu, w ramach realizacji zadań określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz „Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” służby wojewody w 2023 r.:

- opracowały materiały instruktażowe, zalecenia i procedury postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą domową dla osób realizujących te zadania,
- dokonały aktualizacji, celem umieszczenia na stronach internetowych instytucji wojewódzkich i okręgowych, bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie województwa warmińsko-mazurskiego,

- zorganizowały naradę z przedstawicielami specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,
- zorganizowały wojewódzką konferencję pt. „Świadek przemocy domowej w świetle znowelizowanej ustawy” dla przedstawicieli podmiotów realizujących w województwie zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

W celu wzmocnienia kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach wdrożenia systemu ich wsparcia, w 2022 r.:

- 154 osoby poddano różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego,
- 131 osób uczestniczyło w 97 spotkaniach superwizyjnych.

II. Dane dotyczące nadzoru i kontroli Wojewody Warmińsko-Mazurskiego nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej przez jednostki samorządu terytorialnego i jednostki organizacyjne pomocy społecznej, zebrane w 2023 r.

W ramach nadzoru, kontroli kompleksowej realizacji zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie/domowej, zgodnie z planem kontroli Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego na 2023 r., poddano 36 jednostek samorządowych, w tym 33 gminy, 2 powiaty oraz specjalistyczny ośrodek wsparcia dla osób doznających przemocy domowej.

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono nieprawidłowości i uchybienia, w związku z którymi wydano zalecenia pokontrolne.

W przypadku gmin najwięcej nieprawidłowości stwierdzono w zakresie prowadzenia procedury „Niebieskie Karty”. W przypadku powiatów i SOW stwierdzono, że wszystkie zadania, będące przedmiotem kontroli, realizowane były bez uchybień i nieprawidłowości.

W wyniku interwencji i skarg wszczęto 5 postępowań wyjaśniających w oparciu o dokumentację, które przeprowadzono w oparciu o art. 7 ust. 1 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Na mocy znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Wojewoda Warmińsko-Mazurski rozpatrzył 3 wnioski z grup diagnostyczno-pomocowych o wskazanie innej gminy właściwej do realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

MONITORING ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE w 2023 r. W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

W 2023 r. Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, w ramach monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie, podejmował działania obejmujące:

- I. Aktualizację na stronie internetowej urzędu wojewódzkiego baz teleadresowych instytucji samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą domową, z wyszczególnieniem podmiotów zapewniających miejsca schronienia oraz podmiotów świadczących wsparcie w formie poradnictwa specjalistycznego.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r. zaktualizowano ewidencje podmiotów i organizacji pozarządowych, a bazy teleadresowe zamieszczono na stronie internetowej urzędu wojewódzkiego. Zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej sprzed kilku lat w województwie zastosowano niżej przedstawiony podział podmiotów ze względu na zadania realizowane na rzecz osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc.

- 1) Pomoc osobom doznającym przemocy domowej świadczą:
 - a) podmioty, w tym:
 - 81 gminnych punktów konsultacyjnych,
 - 12 ośrodków interwencji kryzysowej, oferujących łącznie 76 miejsc całodobowego schronienia,
 - 3 ośrodki wsparcia,
 - 3 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej (SOW), oferujące łącznie 55 miejsc całodobowego schronienia,
 - 5 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, oferujących łącznie 105 miejsc całodobowego schronienia,
 - b) 34 organizacje pozarządowe świadczące usługi dla osób i rodzin doznających przemocy domowej,
 - c) 149 podmiotów poradnictwa specjalistycznego dla osób doznających przemocy domowej.
- 2) Pomoc osobom stosującym przemoc domową świadczy:
 - a) 116 gmin poprzez prowadzenie lub kierowanie do placówek zapewniających miejsca noclegowe dla osób stosujących przemoc domową,
 - b) 140 podmiotów poradnictwa specjalistycznego na terenie gmin i powiatów dla osób stosujących przemoc domową,
 - c) 21 podmiotów realizujących na terenie powiatów programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
 - d) 3 podmioty realizujące na terenie powiatów programy psychologiczno-terapeutyczne.

- II. Przekazanie prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi regionalnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego ww. aktualnych baz teleadresowych instytucji samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie, z wyszczególnieniem podmiotów zapewniających miejsca schronienia oraz podmiotów świadczących wsparcie w formie poradnictwa specjalistycznego.

Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki przekazał aktualne bazy ww. podmiotom 11 grudnia 2023 r. za pośrednictwem platformy e-puap.

- III. Monitoring pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Monitoring realizowany jest w oparciu o dane ze sprawozdań przekazywanych przez ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie z terenu województwa oraz badanie ankietowe przeprowadzone wśród przedstawicieli ww. jednostek, dotyczące czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, tj.:

- 1) W lutym 2023 r. zostało sporządzone sprawozdanie z liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2022 na podstawie danych przekazanych przez ww. jednostki. Ze sprawozdania wynika, że w 2022 r. wszczętych zostało na terenie województwa 2.687 procedur „Niebieskie Karty”. Na terenie województwa nie było gminy, w której nie zostałyby wszczęte procedury. W 2022 r., tak jak w latach ubiegłych, najwięcej formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnili przedstawiciele Policji – 81 %, najmniej przedstawiciele ochrony zdrowia – 0,4%.

Dane uzyskane z ww. sprawozdania zostały zawarte w raporcie pn. „Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2022. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie”, opracowanym przez służby Wojewody w maju 2023 r.

- 2) W lutym 2023 r. zostało zrealizowane sprawozdanie z liczby sprawców przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim, którym zaproponowano udział w programie korekcyjno-edukacyjnym w trakcie realizacji procedury „Niebieskie Karty” w roku 2022. Z danych przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej z terenu województwa wynika, że w 2022 r. udział w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnym zaproponowano 1.434 sprawcom, z czego 196 rozpoczęło program.

Dane uzyskane z ww. sprawozdania zostały zawarte w raporcie pn. „Liczba sprawców przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim, którym zaproponowano udział w programie korekcyjno-edukacyjnym w trakcie realizacji procedury "Niebieskie Karty" w roku 2022. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie”, opracowanym przez służby Wojewody w maju 2023 r.

- 3) W marcu 2023 r. zostało sporządzone dla województwa warmińsko-mazurskiego przez Wydział Polityki Społecznej „Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” za 2022 r., z którego m.in. wynika, że na terenie województwa w ww. okresie sprawozdawczym:
- zostało zakończonych 2.155 procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie,
 - zostało zakończonych 405 procedur „Niebieska Karta” z uwagi na brak zasadności podejmowania działań,
 - było monitorowanych po opuszczeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała, 151 osób.
- 4) W maju 2023 r. został opracowany przez służby Wojewody Warmińsko-Mazurskiego raport pn. „Czynniki sprzyjające i utrudniające skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim”. Podstawą jego opracowania były wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w okresie: marzec – kwiecień 2023 r. za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej we wszystkich ośrodkach pomocy społecznej/centrach usług społecznych oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Z raportu wynika, że podstawą efektywnej pomocy udzielanej osobom doświadczającym przemocy są: praca w formule interdyscyplinarnej na rzecz rodzin dotkniętych przemocą oraz gotowość osób doświadczających przemocy do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej. Udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie ułatwia dostępność do pomocy specjalistów, tj. psychologa, prawnika, terapeuty.
- Z przeprowadzonego badania wynikało, że skuteczną pomoc zdecydowanie najbardziej utrudnia brak chęci współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej. Udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie utrudnia także brak gotowości osób doświadczających przemocy do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej oraz brak dostępności do pomocy specjalistów, tj. psychologa, prawnika, terapeuty.

IV. Opracowanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania.

W 2023 r. w ramach nadzoru wojewody, w Wydziale Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, zostały wydane niżej wymienione wytyczne:

- 1) „Wytyczne Wojewody Warmińsko-Mazurskiego dotyczące realizacji przez powiat zadania z zakresu administracji rządowej polegającego na opracowaniu i realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”,
- 2) „Wytyczne Wojewody Warmińsko-Mazurskiego dotyczące realizacji przez powiat zadania wynikającego z „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” polegającego na realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”.

Powyższe wytyczne zostały wydane przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego 1 lutego 2023 r. i następnie 14 lutego 2023 r. przekazane za pośrednictwem e-puap jednostkom samorządowym. Zamieszczone zostały również na stronie internetowej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego.

W 2023 r. na stronie internetowej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego były dostępne następujące materiały instruktażowe i procedury postępowania:

- 1) Materiał instruktażowy „Jak rozmawiać z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie - pierwszy kontakt grupy roboczej z osobą”.
- 2) „Procedura postępowania interwencyjnego w sytuacjach związanych z przemocą w rodzinie dla służb i instytucji realizujących zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”.
- 3) „Procedura postępowania pracownika socjalnego przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie”.
- 4) „Procedura rekrutacji uczestników do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”.

W lipcu 2023 r. służby wojewody opracowały ulotkę „Pomoc Dzieciom Doświadczającym Przemocy”. Ulotkę zamieszczono na stronie internetowej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego i przekazano w wersji elektronicznej do wykorzystania gminom, powiatom, ośrodkom pomocy społecznej i centrom usług społecznych z terenu województwa oraz Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

W 2023 r. w ramach nadzoru wojewody, w Wydziale Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, zostały sporządzone i przekazane, za pośrednictwem platformy e-puap, pisma nadzorcze:

- 1) w sprawie wydawania przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta zarządzeń dotyczących zespołu interdyscyplinarnego; pismo przekazano władzom samorządu gminnego, dw. przewodniczących zespołów interdyscyplinarnych, w styczniu 2023 r.;
- 2) informujące o opublikowaniu w Dzienniku Ustaw ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw ze wskazaniem terminu wejścia w życie przepisów dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej; pismo przekazano dyrektorom/kierownikom ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie w marcu 2023 r.;
- 3) wskazujące terminarz działań w związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; pismo przekazano władzom samorządu gminnego, dw. dyrektorów/kierowników ośrodków pomocy społecznej i centrów usług społecznych, w maju 2023 r.;
- 4) z prośbą o uwrażliwienie przedstawicieli podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, na obowiązek niezwłocznego, odpowiedzialnego i skrupulatnego podejmowania działań, mających na celu ochronę ofiar przemocy w rodzinie w tym, w szczególności dzieci; pismo przekazano władzom samorządu gminnego i powiatowego w maju 2023 r.;
- 5) z prośbą o uwrażliwienie przedstawicieli oświaty na obowiązek realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci dotkniętych przemocą; pismo przekazano Warmińsko-Mazurskiemu Kuratorowi Oświaty w maju 2023 r.;

- 6) w sprawie opracowania gminnych programów przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej; pismo przekazano władzom samorządu gminnego oraz zespołom interdyscyplinarnym w listopadzie 2023 r.

Ponadto, w związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie służby wojewody odpowiadały na zapytania jednostek z terenu województwa, dotyczące realizacji zadań w świetle nowych przepisów.

V. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy między służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie.

- 1) Wojewódzki Koordynator Realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej uczestniczył w 2 ogólnopolskich spotkaniach on-line Wojewódzkich Koordynatorów.
- 2) W marcu 2023 r. ramach Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” – edycja 2023 r. organizowanego przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, służby Wojewody Warmińsko-Mazurskiego dokonały oceny formalnej i wstępnej-merytorycznej 8 przesłanych projektów, w wyniku której 6 projektów przekazano do etapu centralnego. Spośród 6 ww. projektów, 2 ostatecznie otrzymały dofinansowanie, w tym jeden w wyniku procedury odwoławczej.
- 3) W kwietniu 2023 r. służby wojewody zorganizowały posiedzenie Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- 4) We wrześniu 2023 r. służby wojewody zorganizowały naradę z przedstawicielami specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie, funkcjonujących na terenie województwa.
- 5) W listopadzie 2023 r. Wojewódzki Koordynator Realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie uczestniczył w konferencji wojewódzkiej, dotyczącej przeciwdziałania przemocy wobec kobiet „Biała Wstążka”, zorganizowanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

- 6) W listopadzie 2023 r. służby wojewody zorganizowały konferencję wojewódzką pt. „Świadek przemocy domowej w świetle znowelizowanej ustawy” dla przedstawicieli podmiotów realizujących w województwie zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
- 7) W listopadzie 2023 r. Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie wziął udział w akcji „Biała Wstążka”, która inauguruje corocznie ogólnoświatową kampanię Przeciw Przemocy ze względu na Płeć.
- 8) W grudniu 2023 r. pracownicy Wydziału Polityki Społecznej uczestniczyli w naradzie „Przeciwdziałanie przemocy domowej w świetle nowych rozwiązań prawnych. Wyzwania i rekomendacje – narada dla osób odpowiedzialnych na szczeblu województw za koordynację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej”, którą zorganizowało w Krakowie Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

EWALUACJA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

W celu oceny zjawiska przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim dokonano analizy danych przedstawionych w „Sprawozdaniu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” za rok 2022 oraz analizy wyników kontroli kompleksowych przeprowadzonych w 2023 r. w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

Cel 1: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W wyniku analizy danych zawartych w ww. sprawozdaniu stwierdzono, że:

- we wszystkich 21 powiatach został opracowany i był realizowany powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- we wszystkich 116 gminach został opracowany i był realizowany gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

W oparciu o analizę wyników kontroli kompleksowych stwierdzono, że:

- we wszystkich skontrolowanych powiatach zostały opracowane i były realizowane programy służące działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Cel 2: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Obecnie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują z miejscami całodobowego schronienia:

- 3 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,
- 5 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,
- 12 ośrodków interwencji kryzysowej

oraz podmioty udzielające pomocy bez miejsc całodobowego schronienia:

- 81 punktów konsultacyjnych,
- 3 ośrodki wsparcia.

Oferta działań pomocowych dla osób doświadczających pomocy jest ogólnodostępna na stronach internetowych: urzędu wojewódzkiego, powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych, a także na tablicach ogłoszeń w instytucjach samorządowych.

Zarówno z analizy ww. sprawozdania, jak też z analizy wyników przeprowadzonych w 2023 r. kontroli wynika, że wszystkie samorządy gminne w województwie prowadzą działania interwencyjne na rzecz osób doznających przemocy domowej, tj. realizują w grupach roboczych, po nowelizacji uoppwr grupach diagnostyczno-pomocowych, procedurę „Niebieskie Karty”, podejmują również działania informacyjne. Większość jednostek samorządowych prowadzi także działania profilaktyczne i edukacyjne.

Na podstawie analizy wyników ww. kontroli należy stwierdzić, że działania prowadzone w ramach procedury „Niebieskie Karty” są realizowane w większości przypadków z nieprawidłowościami polegającymi na braku interdyscyplinarności na etapie opracowania indywidualnego planu pomocy oraz prowadzenia działań. Kolejną, najczęściej stwierdzaną nieprawidłowością był brak dokumentowania działań przez członków grup roboczych/grup diagnostyczno-pomocowych, które skutkowały brakiem formalnego uzasadnienia do zakończenia procedury.

W ww. przypadkach wydano zalecenia pokontrolne, wskazujące konieczność podjęcia działań zmierzających do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

Cel 3: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Samorządy szczebla gminnego i powiatowego w województwie warmińsko-mazurskim realizują działania skierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Na poziomie gmin są to przede wszystkim działania interwencyjne podejmowane w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Z ww. sprawozdania za rok 2022 wynika,

że formularz „Niebieska Karta - D” został wypełniony w 69% w stosunku do liczby sporządzonych formularzy „Niebieska Karta - C”.

Na poziomie powiatów są to działania korekcyjno-edukacyjne oraz psychologiczno-terapeutyczne, zmierzające do zmiany zachowań osób stosujących przemoc domową. Są one realizowane w formie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i programów psychologiczno-terapeutycznych. W wyniku analizy sprawozdania za 2022 r. stwierdzono, że w 4 powiatach nie były realizowane programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, natomiast programy psychologiczno-terapeutyczne były realizowane w 2.

W trakcie działań kontrolnych, przedstawiciele podmiotów zobowiązanych do prowadzenia ww. programów informowali o trudnościach z jakimi się spotykają przy realizacji zadania, tj. zgłaszali zbyt niski poziom finansowania przypadający na jedną osobę ze środków budżetu państwa, który przy małej liczbie uczestników utrudnia lub uniemożliwia zatrudnienie specjalisty oraz zbyt małą liczbę osób kierowanych do programów z innych podmiotów, w tym zespołów interdyscyplinarnych.

Statystyki dotyczące liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” przez zespoły interdyscyplinarne w poszczególnych gminach jednoznacznie wskazują na potrzebę realizacji ww. zadania. Mając na uwadze powyższe zespół kontrolny w trakcie prowadzenia kontroli wskazywał konieczność podejmowania dalszych działań mających na celu realizację ww. programów.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która weszła w życie 22 czerwca 2023 r. nałożyła na zespoły interdyscyplinarne dodatkowe obowiązki, w tym obowiązek kierowania osób stosujących przemoc domową do uczestnictwa w programach dla osób stosujących przemoc domową, tj. w programie korekcyjno-edukacyjnym lub programie psychologiczno-terapeutycznym. Powyższe powinno spowodować wzrost liczby osób kierowanych do ww. programów. Ponadto, zadanie w zakresie opracowania i realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, wynikające z „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” zostało na mocy nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadzone jako kolejne zadanie z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat i finansowane z budżetu państwa.

Cel 4: Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Działania systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc koncentrowały się w 2022 r. na poradnictwie, wsparciu psychologicznym oraz superwizjach:

- 154 osoby zostały poddane różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego,
- 131 osób uczestniczyło w 97 spotkaniach superwizyjnych.

Z informacji uzyskanych w trakcie kontroli kompleksowych wynika, że w realizacji zadań uczestniczą nowe osoby, które nie przeszły specjalistycznego szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która weszła w życie 22 czerwca 2023 r. zobowiązała członków zespołów interdyscyplinarnych do udziału w szkoleniach w terminie 12 miesięcy od dnia ich powołania w skład zespołu. Na mocy ww. ustawy również członkowie grup diagnostyczno-pomocowych zostali zobowiązani do podnoszenia swoich kompetencji, w szczególności w zakresie pracy z osobą doznającą przemocy domowej oraz osobą stosującą przemoc domową. Obowiązek organizowania szkoleń w powyższym zakresie należy do samorządu województwa.

REKOMENDACJE

Cel 1: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Istotnym elementem w systemie przeciwdziałaniu przemocy domowej jest rozwój profilaktyki, czyli formy działań zapobiegających zjawisku przemocy w rodzinie. W zależności od rozpoznanych potrzeb lokalnych i możliwości na poziomie samorządu powinny być podejmowane, we współpracy różnych instytucji i podmiotów, kompleksowe, zintensyfikowane działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, ukierunkowane na:

- edukację społeczności lokalnej, dostarczającą wiedzy o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem,
- podnoszenie społecznej wrażliwości w odniesieniu do zjawiska przemocy domowej,
- promowanie pozytywnych rozwiązań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej,
- kształtowanie pozytywnych postaw wśród dorosłych, dzieci i młodzieży poprzez promowanie i wzmacnianie zachowań empatycznych,
- wzmocnienie kompetencji opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców,
- zwiększenie umiejętności rozpoznania objawów krzywdzenia.

Wobec powyższego rekomenduje się podejmowanie na poziomie lokalnym różnorodnych form oddziaływań informacyjnych i edukacyjnych w powyższym zakresie, tj.: kampanie

społecznie, debaty, konkursy, warsztaty, treningi, seminaria, akcje edukacyjne, wystawy, happeningi, audycje radiowe, artykuły w prasie lokalnej, ulotki i plakaty.

Cel 2: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Podstawą skuteczności działań pomocowych na rzecz osób doznających przemocy domowej jest właściwa diagnoza ich sytuacji i potrzeb, w odniesieniu do której powinny zostać zaplanowane, a następnie podjęte określone działania.

Dlatego też działania podejmowane na rzecz osób doznających przemocy domowej należy prowadzić interdyscyplinarnie. W związku z tym skład grup diagnostyczno-pomocowych, powoływanych do realizacji procedury „Niebieskie Karty” musi być adekwatny do potrzeb i problemów rodzin dotkniętych przemocą. Poza podstawowym składem, tj. funkcjonariuszem Policji i pracownikiem socjalnym, w skład grup powinni być bezwzględnie powoływani przedstawiciele wszystkich podmiotów niezbędnych do objęcia rodzin kompleksowym i wieloaspektowym wsparciem. Konieczny jest udział przedstawicieli oświaty w sytuacjach, gdy w rodzinie dotkniętej przemocą są dzieci w wieku szkolnym (z każdej placówki oświatowej do której uczęszczają dzieci). Należy zapewnić udział przedstawiciela ochrony zdrowia, nie tylko w sytuacji, gdy w rodzinie jest problem zdrowotny, ale także w sytuacji, gdy w rodzinie są małe dzieci, nieobjęte systemem oświaty lub osoby w podeszłym wieku. Konieczny jest udział przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w przypadku występowania w rodzinie problemu alkoholowego. Niezbędny jest udział asystenta rodziny, w sytuacji, gdy obejmuje on pomocą rodzinę, w której prowadzona jest procedura „Niebieskie Karty”. Obowiązkowy jest udział przedstawiciela Żandarmerii Wojskowej w sprawach żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową stosujących przemoc domową oraz kuratora sądowego w sprawach osób stosujących przemoc domową, pozostających pod jego dozorem lub nadzorem.

Interdyscyplinarność powinna mieć odzwierciedlenie nie tylko w adekwatności składów grup diagnostyczno-pomocowych, ale również w działaniach pomocowych na rzecz rodzin. Dlatego wszyscy członkowie grup realizujący procedurę „Niebieskie Karty”, muszą mieć zaplanowane działania w indywidualnym planie pomocy rodzinie, zgodne z ich kompetencjami i możliwościami, których realizacja powinna zostać należycie udokumentowana.

Ponadto, warunkiem skutecznej ochrony i wsparcia osób doznających przemocy domowej jest zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego. Wskazane jest, aby osoby doznające przemocy domowej miały możliwość skorzystania w swojej gminie z pomocy nie tylko pracownika socjalnego, ale również psychologa, prawnika, pedagoga czy terapeuty. Dlatego też, rekomenduje się funkcjonowanie w każdej gminie punktu

konsultacyjnego oferującego konsultacje w zakresie psychologicznym, prawnym, pedagogicznym czy terapeutycznym.

Cel 3: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Podstawą do zapewnienia bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy domowej jest zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową. Podstawowymi narzędziami w tej materii są programy korekcyjno-edukacyjne oraz psychologiczno-terapeutyczne, które mają na celu w szczególności powstrzymanie osób stosujących przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy.

Dlatego też ważne jest, aby w ramach prowadzonej procedury „Niebieskie Karty” kierować osoby stosujące przemoc domową do udziału w ww. programach oraz monitorować wywiązywanie się przez te osoby z obowiązku uczestnictwa w tych oddziaływaniach. Drugą ważną kwestią jest konieczność zintensyfikowania działań mających na celu motywowanie osób stosując przemoc domową do udziału w ww. programach.

Cel 4: Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Efektywność działań pomocowych na rzecz rodzin dotkniętych przemocą domową jest uzależniona od profesjonalizmu przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w działania pomocowe na ich rzecz. Praca zarówno z osobami doznającymi przemocy domowej, jak i z osobami ją stosującymi, wymaga szczególnej wiedzy i umiejętności. Dlatego też, należy zapewnić przedstawicielom podmiotów działającym na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, poza obowiązkowymi szkoleniami organizowanymi przez samorząd województwa, możliwość rozwoju umiejętności interpersonalnych, np. poprzez specjalistyczne szkolenia. Tematyka szkoleń powinna uwzględniać zagadnienia dotyczące nawiązywania kontaktu i skutecznej komunikacji z osobą doznającą przemocy domowej i osobą stosującą przemoc, identyfikowania i wzmacniania ich zasobów, motywowania do współpracy z członkami grup diagnostyczno-pomocowych realizującymi procedurę „Niebieskie Karty”, a także do podejmowania działań ukierunkowanych na zmianę.

SPIS SKRÓTÓW

- województwo – oznacza województwo warmińsko-mazurskie
- Wojewoda – oznacza Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego
- Wydział Polityki Społecznej – oznacza Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego
- uoppwr – oznacza ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249), obowiązującą do dnia 21 czerwca 2023 r.
- SOW – oznacza specjalistyczny ośrodek wsparcia dla osób doznających przemocy domowej